

GÜNÜMÜZ MÜZECİLİK ANLAYIŞINDAKİ YAKLAŞIMLAR VE MÜZE OLUŞUMUNU ETKİLEYEN UNSURLAR

Berna OKAN¹

ÖZET

Eski eserleri toplama ve sergileme amacı taşıyan müzeler, günümüzde pedagojik, sosyolojik, psikolojik içerikler edinmiş hatta “Müzeoloji” (Museology) adıyla üniversitelerde ayrı eğitimi alınan bağımsız bir bilim dalı kimliğine kavuşmuştur. Tarihi süreci içerisinde önceleri tarihi yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen müzeler giderek güncel müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna gelmişlerdir.

Modernleşme süreci içerisindeki günümüz müzeleri, kitle iletişim araçları, eğitim programları, sosyal etkinliklerle izleyiciye ulaşabilecekleri “yeni müzecilik” anlayışını benimsemişlerdir. Message, toplumla ilişki kurmak amacıyla yeni metot ve yöntemlerin geliştirildiği ve üretildiği müzeyi “yeni müze” kavramıyla açıklamaktadır. Yeni müzenin sunduğu hizmetler ile hedeflenen yalnızca göz alıcı sergiler açıp koleksiyonları sergilemek değildir. Müze, eğitimin yanı sıra her kesimden insana hitap edip ve bu amaçla insanları farklı organizasyon ve işlevlerle bir arada toplamak, ruh sağlığını iyileştirici etkiler yaratmak ve katkıda bulunmak gibi birçok yeni işlevi de üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müze, Sergileme, Koleksiyon, Yeni Müze, Sanat Eseri

---

¹ Doç., Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü
kaya_okan@yahoo.com

APPROACHES IN CONTEMPORARY MUSEOLOGY AND FACTORS AFFECTING MUSEUM FORMATION

ABSTRACT

Museums have responsible for collecting and exhibiting ancient artwork. But today they add new contents their responsibilities; pedagogical, sociological, psychological. So, museology is an independent science branch. In history, museum in ancient architecture which saved their collections. But today, museums made by/ designed by the territory of artwork. They are being common education institution.

Today's museums adopt "New Museology" that means of reach people by means of educational programs, social activities and mass media. Message said that "New Museum" that is grow and produce new methods to connect with people. New museums show us not only magnificent exhibitions but it responsible for new functions; collect people to join different activities, ensure people by means of psychological effect and education are only some of them.

Keywords: *Museum, Exhibitions, Collections, New Museum, Art work*

Giriş

Dünyada her alanda olduğu gibi müzecilikte de bir çağ dönüşümü yaşanmaktadır. 18. yüzyıldan başlayarak, 19. yüzyılda kurulan kamusal müzeler yerini özel müzelere bırakmıştır. Günümüzde neredeyse her müze yeni bir model olarak karşımıza çıkmaktadır (Artun, 2008: 97-103). Ükelere ve kıtalara göre müzelerin yönetsel ve mekânsal tasarımlarında farklılıklar vardır. Avrupa da modernitenin etkisiyle dönüşen, birbirine benzeyen müzeler gittikçe artmaktadır. Uzakdoğu, Japonya ve Arap ülkelerinde ise müzeler arası farklılıklar görülür. Dünya müzecilik sisteminde bazı müzeler eşsiz koleksiyonu ile ünlüyken, Guggenheim Bilboa Müzesi gibi müzeler mimari özellikleri ile öne çıkmaktadırlar. Louvre, Versay, Hermitage, Dolmabahçe ve Topkapı gibi saraylarda kurulmuş müzeler yaşanmış hikâyeleri ile ilgi çeker.

Müzeye girecek eserlerin seçimi, bakımları, onarımları, saklama ve sergileme koşulları, yöntemleri; ayrıca tanıtımları konusunda araştırmalar yapılmakta ve her gün gelişen metotlar uygulanmaktadır. Günümüz modern müzeciliğinde dört önemli yaklaşım bulunmaktadır bunlar; Sanal Müze, Dokunulabilir Müze, Mobil Müze, Vakıf Müzesidir (Keleş,2010:6). ‘Sanal Müzecilik’, günümüz modern müzeciliğinin görüntüsünü ve içeriğini en iyi şekilde yansıtan bir müzecilik türü olarak gelişmektedir. Örneğin dünyanın önde gelen müzelerinden Londra British Müzesi ve New York Metropolitan Müzesi gibi müzeler günümüzün modern teknolojilerini kullanarak sadece kendi ülkelerinin değil dünyanın çeşitli milletlerinden ziyaretçileri de kendilerine çekmektedirler. Bu şekilde müzeler sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik şekilde ulaştırmakta ve insanlarla hızlı bir iletişim sağlamaktadırlar.

Günümüz modern müzeciliğinde müzeler çağın modern iletişim araçlarına yönelmekte sahip oldukları koleksiyonları, özel sergileri ve tanıtımlarını modern iletişim araçlarıyla izleyicilere sunmaktadırlar. Bu anlamda modern müze, ziyaretçi bekleyen ya da çeken değil sahip oldukları modern iletişim teknikleri ile müzeyi insanların ayağına götüren ‘mobil müzecilik’ anlayışına yönelmektedir.

Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia-film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken diğer yandan da müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen kamunun ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir. Bu da *Mobil Müze* anlayışının bir sonucudur (Keleş, 2010: 6).

“Dokunulabilir Müzecilik” modern müzeciliğin günümüzdeki önemli yaklaşımlarından biridir. Bu konuda *Philadelphia Lütfen Dokun Müzesi* önemli bir örnektir. Bu müze çocuklar için sergiler düzenleyerek kentin varoşlarındaki gruplara ulaşmış, seyyar sandıklarda taşınan müze kopyalarıyla oyun oynarken çocukları ve aileleri eğitip, bilgilendirmişlerdir. “Philadelphia Girişimi” olarak adlandırılan çalışma sanat ve kültür kurumlarının bir kentin sosyal ve ekonomik hayatını nasıl değiştirdiğini değiştireceğini gösteren etkinliklere örnek oluşturmaktadır (Keleş, 2010: 6).

Günümüz modern müzeciliğinde “Vakıf Müzeciliği” anlayışı da önem kazanmaktadır. Bunun en iyi örneği “Smithsonian Institute” dür. 1846’da Smithson ailesinin bağışıyla kurulan bu müze günümüzde değişik alanları içeren 16 müze, araştırma merkezleri, kütüphanesi ve televizyon kanalıyla yılda 25 milyon insan tarafından ziyaret edilmektedir (Keleş, 2010: 6).

1. Müze Oluşumunu Etkileyen Nedenler

1.1. Müze ve Mimari

Mimari özellikleri ile öne çıkan bazı önemli müzelerden;

Remai Modern:

Remai Modern, 21. yüzyılda modern ve çağdaş sanata geleceğin perspektifinden yaklaşan bir bakış açısı sunmak üzere Kanada, Saskatoon şehrinde geçtiğimiz yıl ekim ayında halka açılmıştır. Müzenin tarihi 1940’lı yıllara dayanır. Sanat koleksiyoneri Frederick Mendel Nazi Almanyası’ndan kaçarak Kanada’nın Saskatoon şehrine yerleşir ve 1964 yılında sanatın ulaşılabilir olması amacıyla Mendel Sanat Galerisi’ni kurar. Açılış sergisinde Franz Marc, George Grosz, Juan Gris, Marc Chagall, Georges Braque ve Francis Picabia’nın yanı sıra Emily Carr, Lawren Harris, William Pehudoff ve Eli Bornstein gibi önemli Kanadalı modernistlerin de yer aldığı uluslararası sanatçılar bulunmaktaydı. 1965 yılında Mendel Ailesi galerinin kalıcı koleksiyonuna 13 sanat eseri bağışlar. O tarihten günümüze devam eden koleksiyon geliştirme pratiği 8.000 sanat eserine ulaşıyor. Yerel ve uluslararası isimlerin bulunduğu koleksiyon John Baldessari, Bob Boyer, Georges Braque, Janet Cardiff and George Bures Miller, Anthony Caro, Marcel Dzama, Larry Fink, General Idea, Jack Goldstein, Dan Graham, Rodney Graham, Kent Lum, Louis Marcoussis, Kenneth Noland, Jules Olitski, Dennis Oppenheim, Robert Rauschenberg, James Rosenquist, Michael Snow, Nancy Spero gibi isimlerden oluşuyor. 1964-2015 yılları arasında genişleyen koleksiyon Kanada’nın en çok ziyaret edilen galerilerinden biri olmayı başarıyor. Bu bağlamda, yeni bir müze tasarlama fikri geliyor ve 2013 yılında çalışmalara başlanıyor. 2013 yılında Ellis Don öncülüğünde inşaatına başlanan müze 2017 yılında tamamlanıyor.

Yeni binanın tasarım planı Kanadalı ünlü mimarlık şirketi KPMB'in kurucu ortaklarından Bruce Kuwabara ve Mimari 49'un iş birliğiyle oluşturulmuştur. Bina, inşaatı başlamadan önce Kanadalı bir mimarlık dergisi tarafından en iyi tasarım seçilmiştir,

84.63 milyon dolarlık bir fona sahip olan yapıya Kanada Hükümeti 16 milyon dolar, Saskatchewan eyaleti 17 milyon dolar, özel ve kurumsal bağışçılar da 25 milyon dolar bağışlamışlar, 2011 yılında müzeye ismini veren girişimci ve yardımsever Ellen Remail müzeye inşası için 15 milyon dolar bağışlamıştır 2017 yılında, Frank ve Ellen Remail Vakfı'nın totalde 103 milyon doları bulan köklü bağışı, Kanada tarihinde bir müzeye yapılan en büyük ölçekli bağışlardan biridir.

Koleksiyondaki eserlerin çoğu 1964-2015 yılları arasında oluşturulan Mendel Sanat Galerisi'ne aittir. Koleksiyonda Picasso'nun linolyum baskı tekniğiyle ürettiği 406 eseri yer alıyor. Dünyanın en geniş Picasso linolyum baskı tekniği ile üretilmiş eser arşivine sahip müzede ayrıca Picasso'nun 23 seramik eseri bulunuyor. 2012 yılında Frank ve Ellen Remail Vakfı adına 20 milyonun üzerinde bir değere sahip olan Picasso'nun 405 linolyum baskı eseri bağışlanmıştır. 2014 yılında Saskatchewan'lı hayırsever ve sanat uzmanı Frederick Mulder, 23 adet seramik ve Picasso eserlerini bağışlayarak koleksiyona katkıda bulunmuştur.

Lima Sanat Müzesi:

Tom Wiscombe, Lima Sanat Müzesi'nin yeni kanadının tasarımını bağımsız bir yapıya dönüştürürken sarayın dış mimarisine müdahale etmemek adına proje yer altından ortaya konarak çıkarılması planlanan yeni kat konseptini hayata geçirmiştir. Aynı zamanda kurulan ışık kuleleri ve bu yükseltilmiş alan arasında bulunan galerilerin gün ışığı ile aydınlatılmasına olanak sağlar. Işık kuleleri ve yükseltilmiş alan arasında bulunan bölümde canlı bir kentsel plaza görünümü yakalanmıştır. Bu plaza iki binaya birden gelen ziyaretçilere açık ve göz alıcı bir manzara yaratan büyük ölçekli sanat eserlerinin sergilendiği kültürel bir alan oluşturmuştur. Bu yeni kanat projesi çağdaş mimarinin farklı bir örneğini sunarken saraya bir saygı duruşunda bulunur. (Artam, 2016: 149-150).

Los Angeles Sanat Müzesi:

Los Angeles Sanat Müzesi, şehrin 'Old Bank' bölgesinde konumlandırılmış kar amacı gütmeyen bir çağdaş sanat müzesidir. Müze, tarihi ve Çağdaş mimarinin izdüşümlerini yansıttığı kadar geri dönüşüm ve yeniden yapılandırma kavramlarını da sorgular. Los

Angeles sanatı üzerinden günümüzün en önemli düşünce akımlarını toplumla buluşturmayı amaçlayan müzenin tasarımı, Farmers and Merchant Bankası, Hellman Binası ve Bankhouse Garajı üzerinde üç boyutlu olarak şekillenmektedir. Alışılmışın dışında bir müze anlayışına sahip olan Los Angeles Sanat Müzesi, sanat eserlerini korunaklı ve ayrıcalıklı bir biçimde sergilemektense şehrin ve yaşamın merkezinde seyircilerle buluşturmayı tercih etmiştir. Mimari nesnelere dizilimi ziyaretçileri uzayın derinliğine çağırır niteliktedir. Birçok obje duvarlara nüfuz ederek iç tasarımın içerisinde bir bütünlük oluşturur. Gizemli bir ulaşılmazlık hissi yaratmak adına seçilen tasarımlar genellikle siyah ve aynalı kromlardan oluşur. Bu sayede ziyaretçiler serginin sunduklarına daha çok odaklanma şansı elde ederler.

Müzik Müzesi:

Microsoft milyarderi Paul Allen: Seattle’da bir müze kurmaya karar verince, proje tasarımını ünlü mimar Frank Gehry üstlenmiştir. Mimar, Fütüristik bir tasarım olan müzede, 5-6 elektronik gitar alıp onları dilim dilim parçalamış ve yapının ilk taslak maketini o dilimlerle yapmış, sonra da tasarıma dijital ortamda devam etmiştir. Gerçekten de bitmiş yapıyı örten dış kabuk, 3 bin panelden, panellerin her biri de ayrı ayrı kesilip biçimlendirilmiş 21 bin paslanmaz çelik ve farklı renklendirilmiş alüminyum dilimden oluşturulmuştur. Böylece yapının farklı ışık koşullarında ve farklı açılardan bakıldığında değişen renkleriyle ziyaretçi/ dinleyiciye müzik ve kültürün de sürekli evrim geçirdiğini hatırlatmaktadır. Kimi mimarlar dünyanın en farklı binaları arasında bunu da sayıyorlar. Onlara göre insanlar binaya bakınca bina, “açık renkli bir leke”den “açık kalp ameliyatı”na kadar farklı şeyler çağırır. Gehry’in Guggenheim Bilboa Müzesi de benzer biçimde eleştiriler almıştır (müze dergisi, 2015:32 -33).

Şiir Müzesi:

2004’te kurulan müze, bu konuda dünya üzerindeki ilklerden biridir. Amacı Amerikan şiirlerini bir araya toplamak, anlam ve önemini paylaşmaktır. Şiiri hem edebiyatın hem de gösteri sanatlarının bir dalı olarak değerlendirerek eğitimin etkin bir aracı haline getirmektir. Kuruluşunun ardında yatan en önemli neden ABD’de başta şiir olmak üzere kitap alma ve okuma alışkanlıklarının düşüş göstermesidir. Bu yüzden *statik müze- pasif ziyaretçi* anlayışı yerine dinamik, etkin eğitim programlarıyla ziyaretçisine katılımcı bir yaklaşım izletilmektedir.

Müze-Park:

1984’de kendisi de bir heykeltıraş olan hayırsever J. Seward Johnson, yaşadığı New Jersey, Hamilton’da çağdaş heykel sanatının kolayca erişilebilir kılınacağı, her türlü kesimden halkın yakından algılayacağı, Müze Park’ı 1989 da 170 bin m2 alan üzerine açmıştır. Bu alan 1992 de halka açılmıştır. O tarihten beri Clement Meadmore, Anthony Caro, Beverly Pepper, Kiki Smith ve George Segal gibi tanınmış sanatçıları içinde barındırmaktadır. Magdelana Abakanowicz ve Isaac Witkin’in eserleri gibi, heykellerin bazıları özellikle bu parka adanarak yontulmuştur. Masraflar özel vakıflar tarafından karşılanmaktadır. ²

1.2. Müze ve Eğitim

Müze, kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükseltilmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla toplum yararına sürekli yönetilen kurumdur. Son yıllarda müzecilik anlayışının insan odaklı olduğu bir gerçektir. Eğitim ve bilgi teorilerinin, pedagojik yöntemlerin ve insan kapasitesinin sürekli tartışıldığı 20.yy da kitaplık, laboratuvar gibi kurumlar arasına müzelerde katılmıştır.

Modern müzecilikte müze, kuruluş olarak değil; kütüphane ve toplantı salonları, laboratuvar ve eğitim bölümleri ile bir ‘kültür ünitesi’ olarak düşünülmektedir. Amerika’da başlayan sonra İngiltere ve Almanya’da gelişen ‘Müze Eğitimi’, bir deyişle *Müze Pedagojisi* bilim dalına dönüşmüştür. Almanya’daki *Museums Pedagogisches Zentrum*, Almanlar için son derece önemlidir; çünkü bu merkez çocukların ve gençlerin müzedeki eğitim merkezidir. Bu merkezde farklı eğitim çağlarındaki okul öğrencilerine, belirlenmiş tarihlerde rehberli gezi, açıklama, tartışma ve atölye çalışmaları yaptırılmaktadır. Merkezdeki öğrenme pasif öğrenmeden ziyade aktif bir öğrenme şeklindedir.

Günümüzde sorgulatan ve düşündüren bir sergileme anlayışını hedefleyen müzecilik anlayışına göre müzeler, pedagojik, sosyolojik, psikolojik içeriklere yönelmiştir. Museology, üniversitelerde ayrı eğitimi alınan bağımsız bir bilim dalı kimliğine kavuşmuştur. Bu bakımdan müzeye girecek olan eserlerin seçimi, bakımları, onarımları, saklama ve sergileme koşulları, yöntemleri; ayrıca tanıtımları konusunda araştırmalar yapılmakta ve her gün gelişen metotlar uygulanmaktadır. Bu şekilde müzeler sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelerle hızlı ve pratik şekilde ulaştırmakta ve insanlarla hızlı bir iletişim sağlamaktadırlar.

---

² <http://www.groundforsculpture.org>

Avrupa ve Amerika müzeleri, eğitimi, okulların yanında ciddi bir şekilde üstlenmişlerdir. Almanya'daki müzelerin hemen hepsinde özel dersaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan kil ya da hamurla aynısını yapması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşta tanışmaktadırlar. Orta öğretimde tarih dersleri çoğunlukla müzelerde yapılmaktadır. Avrupa ve Amerikan müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantıların Neolitik devirden başlayarak panolar ve maketler halinde gözler önüne serilmesidir.

Amerika'da yer alan *Museum Of Modern Art* da sanat çalışmaları için özel hazırlanmış sanat laboratuvarları vardır. Sanat eserleri hakkında konuşup tartışma ve üretim yapma imkânı sunulmaktadır. Laboratuvarlarda çocuklar oyun aracılığıyla kendi yaratıcılıklarını ve fikirleri geliştirmektedirler. Böylece bir sanat eseri oluşturmak deneyimini yaşayabilirler. Çocuklar için müze içinde ücretsiz sınıflar vardır ve çocuklar bu sınıflara katılarak sanat eserleri yaratabilirler. Bu laboratuvarlarda Ayrıca yine çocuklar için ücretsiz film gösterimleri ve sanatçılarla tanışma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca müze engelli ziyaretçileri de düşünüp tekerlekli sandalye ile gelenler için, işitme engelliler için, görme engelliler için imkânlar sunmaktadır. İşitme engelliler için işaret dili ile sunum yapılmaktadır. Görme engelliler için Braille alfabesi ile eserler hakkında bilgi veren belgeler sunulmaktadır.

Eğitim müzenin en önemli işlevidir. Müzeler sadece eserlerin depolandığı veya sergilendiği mekânlar değil toplumu eğiten, bilgilendiren kurumlardır. Aslında ICOM tanımında da görüldüğü gibi eğitim ve toplumun gelişmesi temel amaçtır³. Dolayısıyla müzenin izleyiciyle nasıl iletişim kuracağı, nesnelerin müzede eğitim ve öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde nasıl yorumlanacağı müzecilerin öncelikle üzerinde durduğu konulardır. İzleyici merkezli çağdaş müzecilik açısından iletişim, daha teşhirdeki nesneyi anlatan etiketin içeriği ve üslubu ile başlar.

Müze eğitimi, başka bir deyişle *müze pedagojisi* artık bir bilim dalına dönüşmüştür. Müzelerde pasif öğrenme yerine aktif öğrenme söz konusudur. Çağdaş müzecilik anlayışında eğitim müzenin üstlendiği temel işlevlerin başında gelir. Müzeler bu kapsamda diğer eğitim-öğretim kurumları ile de iş birliği yaparlar. Müzeler öğretmenlerle düzenli ilişki kurar, kendilerini bilgilendirir.

Artık müzeler toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak düzenli faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bunların başında çeşitli eğitim faaliyetleri ve çevreyle ilişkiler gelir. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergilerle ilgili olarak müze rehberleriyle geziler,

---

³ [muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/..](http://muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/)

dia-film gösterileri, söyleşiler, seminerler, büyükler, çocuklar ya da aileler için atölyeler ve eğitimler modern müze etkinlikleri arasındadır. Böylece müze eğitim görevini gerçekleştirirken, bir yandan da müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen kesimlere bu tür etkinliklerle ulaşmak mümkündür. Etkinliğe ya da sergiye gelen müzeyi gezmekte, müzeye gelen de diğer etkinliklere katılabilmektedir.

3. Müze ve Küratör

Müzeler eğitimin çocuklar için örgün eğitimle bağlantılı olarak ve ayrıca okul dışında, yetişkinler için de okul sonrasında devam etmesini sağlar. Eğitim departmanları, birimleri, yöneticileri ve elemanları müzelerin olmazsa olmaz unsurlarıdır. Günümüzde *küratörsel ekip* kavramı “küratör” kavramının önüne geçmiştir. Sergi geliştirmede etkindirler. Avrupa da birçok müze *küratöryel ekip* ile izleyiciye yönelik aktiviteler düzenlemektedir. Müze pazarlama çalışmalarında önemli bir yer teşkil eden müzelerden biri Museum of London’dır. *Harlem Shake* dansı ile hazırladıkları kısa video ile adını tekrar gündeme getirmiştir ⁴. Paris’teki Centre Pompidou müzesinde müzenin sosyal medya çalışanlarının, Oscar töreninden sonra sosyal medyada yayılan *selfie* modasına uygun çekilen fotoğrafları, müzenin genç, dinamik ve eğlenceli yapısını vurgulamaktadır. Bir diğer şaşırtıcı ve sıra dışı çalışma da Amsterdam’dan Rijks Museum’dadır. Bir alış-veriş merkezinde bir anda ortaya çıkan 17. yüzyıla ait kostümlü bir grup adam, dönemin aksesuarlarıyla ve atlarla, mekânın dört bir yanından hızlıca geçerek bir noktada birleşerek Rembrant’ın *Gece Bekçileri* tablosunu oluşturmuşlardır⁵.

İnternetin getirdiği bir başka uygulama da dünyanın herhangi bir yerinde bulunan nesnelere kullanılarak *sanal sergiler* üretilebilmesidir. Bu şekilde insanlığın mirası tüm insanlıkla paylaşılabilir. Sanal müze-sergi küratörlüğü yeni bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin ABD Frye Sanat Müzesi’nin sosyal medya kullanıcıları ile müzenin 232 resminden en sevdiklerini seçmesi üzerine yaklaşık 17 bin katılımcının aktif katılımıyla gerçekleşen bir etkinlik yapılmıştır ⁶.

---

⁴ chalpari.com/.../harlem-shake-reaches-the-mus...

⁵ <https://www.youtube.com/watch?m7bOrl8gio>

⁶ fryemuseum.org/exhibition/5631/Frye-Art-Museum/#Social-museum

4. Sanal Müze

Günümüzde müzelerdeki bu dönüşümün dünya müzeleri üzerinden örneklenmesinde, tarihi bir değere sahip, bünyesinde Bir milyon objeyi barındıran ve 1885 yılından beri aynı binasında hizmet veren Amsterdam-Rijks müzesinin 2013 yılında teknolojik yeniliklerle dönüştüğü son nokta incelenmektedir. Bu müze, sahip olduğu kimlikten ödün vermeden, temsil etmekte olduğu değerlerini de koruyarak çağın getirdiği teknolojik yeniliklere daima açık bir tutum izlemiştir. Rijks Müzesi, kendini sürekli ve sürdürülebilir yeniliklerle donatan bir müze olarak özellikle halkla ilişkiler alanında yaptığı etkin faaliyetleriyle de bir bütün olarak ele alınmaktadır.

Müzelerin insan oluşumuna kültürel olduğu kadar toplumsal katkılarını da dikkate alan kültür adamları müzelerin bu yönüne odaklanarak müzenin korumacı yönü kadar eğitsel özelliğini de ortaya çıkardılar. Bu da müzelerin sergilemelerini didaktik açıdan değerlendirme ve sergilerin halk tarafından algılanmasında aktif/etkin, interaktif/etkileşimli vb. yeni geliştirilen yöntemleri kapsıyor. Dolayısıyla müzecilikle ilgili son tanımlamalar olan koruma, araştırma ve iletişim konuları dünya müzelerinin önemli konuları arasındadır.

10 yıl süren bakım ve yenileme çalışmalarının ardından tekrar aynı binasında kapılarını açan Amsterdam-Rijks Müzesi, yenilikleri ve halka ulaşım yollarındaki etkin çalışmalarıyla birlikte incelenmiştir. Nisan 2013 yılında açıldığı tarihten itibaren müze, ziyaretçi sayısını iki katına çıkartmıştır. Özellikle dijital ortamda sağladığı yeniliklerle şimdiden 100.000 kişiye ulaştığı görülmektedir. Rijks, çağın beraberinde getirdiği yeni anlayışın tarihi kimliği bozulmadan bir müzede başarıyla uygulanabilirliğinin iyi bir örneğidir. Ancak yenilenen ve çağdaş dönüşümlerle müzelerin yeni kuşaklara ulaşabileceği gerçeği aynı zamanda bu müzelerin ayakta kalabilmelerinin de kaçınılmaz sonucu olduğunu göstermektedir.

Günümüzde bilgisayar teknolojileri kullanılarak internet ortamına görüntüleri aktarılmış dijital koleksiyonlar, müze ziyaretinden önce elverişli bir başlangıç yöntemidir. Bu dijital koleksiyonlar mesafe ve fiziksel engel durumlarına da bir çözümdür. İzleyici yapamayacağı müze turunu internet üzerinden gerçekleştirebilir. Açılış ve kapanış saatlerine bağlı değildir. Çoklu medya ürünleri izleyiciye sadece bilgisayar monitörleri ile ulaştırılmaz. Elde kullanılan küçük aletlerden, duvar büyüklüğünde perdeler ve hatta izleyicinin de içinde olduğu mekânı kapsayan yerleştirmelere kadar çeşitli araç ve sistemler kullanılmaktadır. Çoklu medya erişim araçları içerisinde en temel olanlar internet, müze galerilerinde çoklu medya araçları ve CD-ROM'lardır (Keene, 1998: 52).

Müze internet siteleri ve sanal müzeler, günümüz modern müzeciliğinin profilini en iyi şekilde yansıtan erişim ve iletişim kanalları olmaktadır. Sanal müzeler, yeni bir müzecilik türü olarak gelişmektedir. Dünyanın önde gelen müzelerinden başlayarak

bugün her modern müze, günümüz teknolojilerini kullanarak sadece kendi ülkelerinde değil dünyanın çeşitli milletlerinden ziyaretçileri kendilerine çekmektedirler. Bu şekilde müzeler hem etkinliklerinin tanıtımını yapmakta hem de sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik bir şekilde ulaştırmakta ve çift yönlü bir etkileşim ortamı sağlamaktadır. Bu siteler aynı zamanda müzelerin saydamlığını da sağlamaktadır. İzleyiciler, paydaşlar, bağışçılar ve diğer ilgililer müze sitelerinde verilen envanterler sayesinde müzedeki eserleri, faaliyet ve etkinlikleri takip edebilmekte ve müzenin yıllık faaliyet raporlarına dahi ulaşabilmektedir. Saydamlık çok önemlidir. Birçok müze depolarını bile izleyicilere açmaktadırlar ⁷.

“Tüm kültürleri ve dönemleri kapsayan 5,000 yıllık sanatı” barındıran kapsamlı koleksiyonuyla bilinen New York’un dünyaca ünlü Metropolitan Sanat Müzesi bir süre önce kamuya açık eserlerinden 375,000 tanesinin hiçbir sınırlanma olmaksızın kullanıma açık olduğunu açıkladı. *Açık Erişim*, insanların görsellere kolayca ulaşmalarını ve ticari ve ticari olmayan kullanım dâhil herhangi bir amaç için ücretsiz ve müzeden hiçbir izin almayı gerektirmeden kullanmalarını sağlıyor. Erişime açık eserler geniş bir hareket, stil ve araç yelpazesini temsil ediyor ve Claude Monet ve Vincent Van Gogh’a ait ikonik tablolardan yüzlerce yıllık kostümlere ve zırhlara kadar pek çok çalışmayı içeriyor ⁸.

5. Müze ve İmitasyon Objeleri

İzleyici kitlesini daha çok arttırmak isteyen günümüz müzeleri tüketim kültürünün moda, futbol gibi alanlarıyla rekabet eden bir alan haline gelmiştir. Daha çok mimari tasarımlarıyla görsel bir şölene ve işletme zincirine dönüştürülen müzelerin yanı sıra Guggenheim, Bilbao, Moma ve Tate Modern gibi kamusal gelenekleri terk etmeyen müzeler de eleştiri ve tarih alanlarındaki etkinliklerini zenginleştirerek izleyicilerini arttırmaktadırlar. Planlama, örgütlenme, iletişim tekniklerinin yanı sıra işletme yönetimi ve pazarlama faaliyetleri günümüz müzeleri için önem taşıyan hususlardır. Günümüzde müzeler hem diğer müzelerle hem de kültür sektöründe yer alan pek çok başka kurumla rekabet halindedir. Çağdaş müzeler bilet gelirleri dışında kitap ve hediyelik eşya satış mekânı, kafeterya ve restoran alanlarından da maddi kazanç sağlamaktadırlar. Müzede dokunmak, satın almak yasaktır. Sadece izlemek için oradayızdır. Oysa müzede gördüğünüz her şeyi, farklı formlarda yeniden üretebilecek teknolojiye sahibiz. Bu anlamda hediyelik eşya mağazaları çok önemlidir. Müzelerdeki hediye seksiyonlarından

---

⁷ [muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/.../çağdaş/muzecilik?](http://muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/.../çağdaş/muzecilik/)

⁸ <http://mymodernmet.com/metropolitan-museum-of-art-open-access/>

satın aldığımız seramik tabak, kalem ya da kartpostal gibi sergiyle ilintili herhangi bir objenin imitasyonunu farklı formlarda satın alarak evinize götürebilirsiniz. Aldığınız objeler sıradan bir kalem, defter, tabak ya da çanta değildir o objeler aynı zamanda serginin sizde bıraktığı duygunun da bir temsilidir.

6. Müzecilik ve İşletme

Dünyada müze sayılarının artması ve kriz dönemlerinin dayatmasıyla müzeler kendi kaynaklarını kendileri yaratmak zorunda kalmışlardır. Salt devlet, salt belediye ya da tekil hamilerin sağladığı destek yetersiz kaldığında birer kültür işletmesi olarak yönetilen müzeler, günümüzde destekleyiciler gibi ek kaynaklara ulaşmak, müzenin var olduğu çevre ile etkileşimini sağlamak, sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak, müzecilik konusunda gelişen etik değerler gibi müzeye ilişkin konularda alınacak kararların çoklu düşünce süreçlerinde belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle günümüzde müzeleri yalnızca bilim insanları ve uzmanlar değil, ek olarak yerel yönetim temsilcilerinden, iş adamlarından, sivil toplum temsilcilerinden vb. oluşan daha karmaşık ve geniş görüş sağlayacak mütevelli heyeti, yönetim kurulu danışma kurulu gibi yapılar yönetmekte ve yönlendirmektedir. Günümüzde müzelerde uygulanan yeni yönetim, tanıtım, pazarlama, sergileme vb. stratejileri *yeni müze* çağının karakterini belirlemektedir.

Günümüzde kültür ve sanat ile ilgili faaliyetler sıkça ekonomik kalkınma konusu ile birlikte düşünülmektedir. Kültürel ve ekonomik kalkınma arasındaki anlamlı bir bağ olduğu görüşü akademik çevreler tarafından savunulmaktadır (Chiswick, 1983: 313-336). Küresel ekonominin getirdiği yeni rekabet ortamı karşısında ülkeler ve yerel yönetimler imajlarını ve sosyoekonomik performanslarını güçlendirmenin temel araçlarından birini kültür olarak görmekte, kültür politikalarını giderek daha çok önemsemektedirler. UNCTAD *Yaratıcı Ekonomi Raporu'na* göre; 2010 İspanya, İngiltere, Almanya, Fransa gibi pek çok ülkenin gayrimenkul odaklı kalkınma projeleri yerine önceliği, eşitlik, sürdürülebilirlik, erişim, toplumsal bütünleşme ve sosyal fayda olan kültür odaklı kentsel gelişim projelerine verdiği görülmektedir. Bu ülkelerde işsizliğin arttığı bölgelerde kültürel yatırımlar ile kentsel canlanma ve dönüşüm yaratılmaya çalışılmaktadır. Bilbao, Glasgow ve Liverpool kültür odaklı kalkınma stratejisini başarı ile uygulayan ilk örnek kentlerdir ve pek çok kent yönetimine de esin kaynağı olmuştur. AB'den alınan fonlar ile müzeler, konser salonları, tiyatrolar ve kültürel yatırımlar yapılmıştır.

7. Müzecilik ve Psikoloji

Müzecilik anlayışına yeni bir öneri sunan Alain de Botton “Art As Therapy” adlı kitabında; hastanelerin, kliniklerin yerine galerilere gidilmesi gerektiğini ve sanatın terapi yerine kullanılmasını önerir. De Botton’a göre; Henri Matisse’in *Dance* tablosu umudumuzu yeşertmek için birebirdir. Küçük şeylerle mutlu olabilmek için Jean Baptiste’nin *Çay İçen Kadın* tablosunu, Fra Angelico’nun *Cehennemın Sancuları* tablosuyla da “yolunuzu değiştirmek için hala vaktiniz var” mesajını alabiliyoruz. “Yeni müzeler, insanda bırakacağı hislere göre farklı bölümlerden oluşmalı. Hayaller odası, mutluluk odası, aşk odası, empati odası gibi. Aşka dair 12. yüzyılda çizilmiş bir resim de günümüzde çekilmiş bir video da aynı alanda sergilenmeli”⁹

İsviçreli yazar Alain De Botton müzelerin psikolojik işlevine değinirken yorumlarına şunları ekler; “Sanat yüzyıllardır dine hizmet ediyordu. Din adamları neyin çizileceğini, ne mesaj verileceğini sanatçılara dikte ediyorlardı ve mesaj hep aynıydı; *Kutsal kitaba itaat et*”. 18. Yüzyıla beraber sanatçı din zincirlerinden sıyrılıp kendisi için üretmeye başladı ve ortaya o meşhur soru çıktı: *Sanatçı bu resimde ne anlatmaya çalışıyor?* Tablolar üzerinden insanın ruh halini, farklı duygularını konuşur olduk. Din propagandasından sıyrılan sanat, kendisi için yeni bir misyon edinmeliydi o da kişinin ruh sağlığına iyi gelmesi için çalışmak oldu. Zamanla sanat din adamlarının kollarından sıyrılıp psikologlara hizmet eder oldu. Galeride gezen insanların suratında genelde *(Herhalde çok mühim bir mesajı var ama ben anlamıyorum kesin ifadesi vardır. Nasıl kurtulacağız o çekimlerden, tablo karşısında küçülmelerden?)* İnsanın sanat konusunda yeteri kadar cesareti yok. Sanattan korkuyoruz. Çok pahalı, ürkütücü geliyor kasmayın, bırakın kendinizi. Unutmayın: Doğru bir cevap yok. Siz ne hissederseniz odur. Bir tablonun karşısına geçmiş uzaklara dalmışken tablodan sıcak bir duygu gelir. Anlam aramak yerine arada gözlerinizi kapatın ve o sıcaklığın tadına varın. Sanatın en temel görevi insanı iyi hissettirmektir. Müzelerin hepsi yeniden değişmeli ve yeniden yapılanmalı. Belli bir döneme, akıma ya da sanatçıya ev sahipliği yapmalarının insanlara bir faydası yok. Sadece 18. yy. sanatını sergileyen bir yere kim neden gider, ne sıklıkta gider¹⁰. Günümüz müzelerinde artık neyin neden ve kim için önemli ve değerli olduğu ve toplumun yalnızca belli bir kesimini temsil eden nesnelerin toplanmasının ve geleneksel biçimde sergilenip sergilenmemesinin ne kadar doğru olduğu tartışılmaktadır.

---

⁹ <http://www.artastherapy.com/rijks>

¹⁰ <http://www.artastherapy.com/rijks>

8. Müzecilik ve Teknik Donanım

Müzeler sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelere saklandığı, korunduğu, sürekli veya geçici olarak sergilendiği yer veya yapılarıdır. Müze binaları çoğunlukla sergileme ön planda olmak üzere çeşitli sosyal etkinliklerin gerçekleştirildiği alanları bünyesinde barındırır, kültürel ve kültürler arası etkileşimi sağlar. 18. yüzyıldaki müzelerin öncelikli işlevi *sergileme* olmasından ötürü bina planları dikdörtgen şeklinde ve tepeden ışık alacak şekilde planlanmıştır.

19. yüzyılda Joseph Paxton tarafından tasarlanan *Kristal Saray*'in yapımından sonra müze mimarisi değişime uğrayarak klasik dikdörtgen biçimli üslubunu terk etti. Değişik geometrik biçimlerden oluşan planlar tasarlanmaya başlanmıştır. Günümüz müze binaları ise her biri kendine özgü tasarımı ile öne çıkan ve sergiledikleri eserler kadar mimari planları ile de anılan yapılar haline gelmişlerdir.

Müzelerin öncelikli olarak benimsediği oluşum; toplama, koruma ve teşhirdir. Ancak tüm bunların uygulanabilmesi için iyi tasarlanmış bir mimari binaya gereksinim vardır. Müzelerin, gerekli teşhir salonları, giriş alanı, depolar, koridorları teknik elemanlarla ve yöntemlerle donatılmadan hiçbir fonksiyonları olamaz.

Müze ve sergileme mekânlarında olması gereken en önemli donanımlar şunlardır;

1. Havalandırma
2. Depolama
3. Güvenlik Sistemleri
4. Restorasyon
5. Koleksiyon
6. Arşiv
7. Envanter
8. Aydınlatma

Müzeler için en önemli noktaların başında gelen nesne sunumu tamamıyla *aydınlatma* ile ilgilidir. Özellikle aydınlatma elemanlarının doğru açıyla sanat eserine bakmaması sunumun etkili olmamasına neden olmaktadır. Sergilenen nesnenin özelliği ne ise ışığın onu ortaya çıkarması gereklidir. Heykel ve seramiğin biçimsel özellikleri, tablonun renk özellikleri gibi. Günümüzde galeri ve müze aydınlatmasında öne çıkan kavramlardan en önemlileri şunlardır; Aydınlatmanın bilinçli kullanımı gereklidir. Bilinçli kullanım, eserin doğru ve net algılanmasını sağlayacaktır. Eserin doğru algılanması kadar sanat eserlerinin zararlı ışınımlardan korunması da çok önemlidir. Derecesi, tonu, mesafesi iyi ayarlanmamış ışık sanat eserine zarar vermektedir. Direkt aydınlatma sanat eserine zarar

verecek ve doğru algılanmasını zorlaştıracaktır. Gün ışığı ile sergileme de bir yöntemdir ancak bununla birlikte gün ışığı müze pencerelerinden ya da tavandan direk sanat objesi üzerine değmemeli ve pencerelerin koruyucu filtrelerle kaplanmış olması gereklidir. Günün belli saatlerinde gün ışığı yetersiz gelmekte ve yapay ışığa gereksinim duyulmaktadır. Sergilenen objenin cinsi kadar rengi, bulunduğu ortamın, arka fonun, duvarın rengi de kontrast bir aydınlatmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Beyaz duvarları olan bir müze nesnesinin sarı ışıkla aydınlatılması yanlışır. Aydınlatma elemanları resim yüzeylerinde yansımalar oluşturmayacak bir biçimde yerleştirilmeli ve resimlerde kullanılan çerçevelerde gölge oluşturmayacak biçimde seçilmelidir. Farklı malzemelerin ışıktan etkilenmeleri de birbirinden farklıdır. Bu yüzden ışığın şiddeti esere göre ayarlanmalıdır. Sulu boya yağlı boyaya göre daha çabuk solar ve renk atar. Dolayısıyla sergileme esnasında birbiri ile aynı duyarlılığa sahip eserler aynı ya da birbirine yakın alanlarda sergilenmelidir.

Depolar tarihi eserler açısından çok büyük önem taşımaktadırlar. Deponun zemini en az bir metre üzerinde bulunmalı, duvarları çok sağlam nem ve ısı geçirmeyecek şekilde olmalıdır. Ayrıca depo üstünden, altından veya yakınından su veya kanalizasyon boruları geçmeyecek şekilde tedbir alınmalı, herhangi bir kaza ve sel baskını olduğu takdirde depolara su girmesi önlenmelidir. Bina dışına açılan pencereler parmaklık, panjur ve tel ızgaralar ile örtülmeli, camlar ışık kıran cinsten olmalıdır.

Depolardaki madeni raflar paslanmaz çelikten ve sabit boyalı olmalıdır. Tahta raf veya dolapların cilalı olması gerekmektedir. Ayrıca biyolojik tahribata karşı da ilaçlanmış olmaları gerekmektedir. Raflar belgelerin özelliklerine göre farklı yüksekliklere ayarlanabilir. Raflar duvara desteklerle raptedilmeli ve dikmelerle birbirlerine bağlanmalıdır. Raflar kolay temizlenebilir, korunacak malzemeye zarar vermeyecek şekilde ve hava dolaşımını sağlamak ile nem birikimini önlemek için delikli olmalıdır. Bu raflar tavan, duvar ve yer ile en az 20 cm mesafede bulunmalı duvar ile raf arasında hava sirkülasyonu oluşturmalıdır. Dolap ve teşhir vitrinleri ise genelde cam ve ahşaptır. Ahşap olanlar özel koruyucularla korunmalıdır. İki tür vitrin uygundur, duvara asılan veya yerden ayaklı vitrinler. Yer vitrinlerinde camın yüzeye ters yönde olması gerekmektedir. Eserlerin korunması açısından depolardaki çevre şartları da önemli yer tutmaktadır. Kapalı ortamlarda havanın bileşiminde çeşitli gazlar, uçuşan partiküller ve tozlar vardır. Aynı zamanda havanın hareketsiz kalması nemlilik ve yüksek ısı ile birlikte bakterilerinin oluşmasına neden olur. Bunlarda ortamda bulunan organik materyale hücum ederler. Bu nedenle depolarda tabii ve suni havalandırma yapılmalıdır.

Tabii havalandırma normal koşullarda ve hızlandırılmış olur. Normal koşullar; cam ve havalandırma delikleri bunlar kapıların alt tarafına olur veya büyük depolarda duvara açılan deliklerle olur. Fakat güneşe ve karşı tedbirler alınarak yapılmalıdır. Duvar ve yer

vitrinlerinin havalandırması zor olduğundan bunların alt ve arka ahşap bölümlerinde delikler açılarak havalandırılabilirler. Bu deliklerden girebilecek toza karşı, belgelerin teşhir edildiği bölümlere konulan kumaşlarla önlenmelidir.

Suni havalandırma ise binaların yapımının planlandığı ilk safhada merkezi havalandırma sistemi yapılmalıdır. Çünkü normal havalandırma deliklerinin en aza indirilmesi gerekmektedir. Eğer sık sık pencere ve kapı açılırsa dışarıdan gelebilecek toz ve kirletici asidik gazlar ortamı tekrar kirletebilir ve havalandırmanın hiçbir faydası olmaz. Aynı zamanda bu bölümlere havalandırması olmayan ve olan kısım arasındaki geçişler ara holler yardımıyla olmalıdır. Buradaki duvar, tavan ve yer nem tutucu özellikte olmalıdır.

Müzelerde eserlerin depolanması belli kurallara bağlıdır. Bu nedenle eserlerin yapıldıkları maddeye göre genelde ayrı depolar kullanılır ancak son yıllarda gelişen teknolojiye bağlı olarak aynı depo içinde çeşitli eserler sergilenmektedir.

Bir depoda şu hususlar mutlaka olmalıdır:

1. Deponun nem oranı %40-60 arasında olmalıdır. Genelde de bu %55 olarak kabul edilir.
2. Havalandırma sistemi gerektiği zaman kullanılmalıdır. Eserler pencere ve kapı açılarak değişen hava cereyanlarına maruz bırakılmamalıdır.
3. Toz, böcek gibi zararlılara karşı filtre ve ilaçlama belli zaman aralıklarında yapılmalıdır.
4. Toza karşı eserlerin üzerlerinin örtülmesi gerekmektedir.
5. Depolarda devamlı ışık yakılmamalıdır. Ancak kullanım sırasında yakılıp daha sonra söndürülmelidir.
6. Eserler asitsiz kâğıtlarla sarılmalıdır.
7. Depolarda kullanılan raflar çelik olmalıdır.
8. Rafların ve deponun boyanmasında eserlere zarar verecek asitsiz boyalar kullanılmalıdır.
9. Eserlerin etiketlenmesinde yine aynı şekilde tutkal kullanılmalıdır.
10. Kâğıt etiketler esere ince ipliklerle bağlanmalıdır.
11. Eserlerin üzerine envanter numaraları kurşun kalemle veya akrilik boya ile yazılmalı ve kolay görünmesi için eserlerin aynı tarafına yazılmalıdır.
12. Numara için kullanılan boyanın rengi eserin rengi ile tezat teşkil etmemelidir.
13. Ahşaptan yapılmış büyük boyutlu eserler (sandal, kayık, mızrak sapları gibi...) uzun zaman depolandığı takdirde esneme yapacaklarından gövdeleri birkaç yerden desteklenmelidir.
14. Elbiseler, kaftanlar gibi giyim eşyaları, o giysinin bedenine uygun mankenler üzerinde sergilenmelidir. Ayakkabı, şapka gibi eserlerin içine destek konmalıdır.

15. Halılar, eğer açık şekilde depolanacaksa mutlaka yatay bir şekilde kumaş üzerine tutturulmalıdır. Ancak depolarda gerekli önlemler alınarak halılar, giysiler, rulolar halinde Amerikan bezlerine sarılarak depolanmaktadır. Amerikan bezi birkaç kere yıkanmış ve boyanmış olacaktır.
16. Müze depoları eğer gerekli tedbirler alınırsa bodrum katlarında olabilir. Bu mümkün değilse depoların üst katlarda yapılması daha uygundur.
17. Gerek sergi salonlarında gerekse depolarda kullanılan vitrinler toz geçirmeyen camlara sahip olmalıdır. Bu vitrinler hiçbir zaman pencere önünde yer almamalıdır.
18. Ahşap malzeme ve mobilyalar daima araba ile taşınmalıdır. İterek ya da kaydırarak taşınmamalıdır. Sandalye, masa ve mobilyalar kırılmayı önlemek için en sağlam bölümlerinden tutularak taşınmalıdır. Taşıma sırasında kalın kumaşlara sarılmalı zarara uğraması önlenmelidir. Ahşap kurudukça organik asit salgılar meşe ağacında tanen maddesi vardır ve bu kurşun eserleri okside eder. Ayrıca ahşap malzemeyi birleştirmede kullanılan tutkal veya sentetik birleşimler eserlere zarar verir. Bezir yağı ve organik asit salgılar, boya ve cam macunu kullanılır. Vitrinlerde toz girmesin diye kullanılan malzeme sülfür ihtiva eder. Bu nedenle çelik kullanılması tercih edilir ancak pahalıdır. Estetik nedenlerle ahşap kullanılırsa renksiz vernik veya boya sürülmelidir.

Müzelerdeki koleksiyonların oluşmasında çeşitli yerlerden eserler gelmektedir. Bunlara ilave olarak arşivi oluşturan yazılı ve görsel malzemelerde tüm bunların saklanması, korunması, depolanması sorun teşkil etmektedir. İyi bir depolama için fiziki şartların ve tasarımın iyi uygulanması gerekmektedir.

Birinci gruptaki eserler kolay alınıp tekrar yerine konan ve yanında bir çalışma odası olan depolarda saklanmalıdır. Çünkü bilimsel araştırma, katalog, envanter çalışmaları için eserler devamlı olacaktır. İkinci gruptaki eserler ise kolay görülebilir şekilde depolanmalıdır. Çünkü birinci gruptaki eserlere yardımcı olacak niteliktedirler. Üçüncü grup eserler sergileme özelliği olmayan ve sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacak olduklarından kapalı kutu veya sandıklarda ayrı bir depoda sergilenebilirler.

Eserleri bu üç gruba ayırarak ayrı depolarda tutmanın da bazı zorlukları vardır. Çünkü bir kazıdan veya toplu buluntudan çıkan eserin araştırma kolaylığı açısından bir depoda saklanması gerekmektedir. Aynı şekilde eğer eserleri bir şekilde depolamaya kalkarsanız da tarihsel bir sorunla karşılaşsınız. Bu nedenle en iyi çözüm yolu karışık biçimde eserlerin depolanmasıdır. Fakat bu çok zordur. Depolamada bir diğer husus da o alanda çalışılacaksa yeteri kadar çalışma sahası olması gerekmektedir.

Depolamada dikkat edilecek hususlar şunlardır:

1. Eserlerin yerleri mümkün olduğunca az değiştirilmelidir. Islak elle tutulmamalıdır. Temiz el veya eldiven kullanılmalıdır.
2. Çerçevele eserler, tablolar mutlaka üst köşelerinden kaldırılmalıdır. Böylece eserin bükülmesi engellenir. Veya eserler mutlaka bir mukavva ve sert bir cisimle desteklenmelidir. Resimler ve baskı eserler arasına yumuşak kâğıt koymadan üst üste konmamalıdır. Araya konan bu kâğıtlar asitsiz olmalıdır. Ayrıca eserleri korumak için de mutlaka asitsiz kâğıtla kaplanmalıdır. Sert ve pürüzlü kâğıt kullanılmamalıdır. Çünkü eseri çizerek zarar verirse tamiri çok güçtür. Sulu boya, el yazması, baskı gibi eserler direkt aydınlatılmamalı mutlaka filtreli ve zayıf kullanılmalıdır.
3. Kitap ve el yazmalarının deri ciltleri kolayca kırılabilirliğinden ve leke tutacağından dikkat edilmelidir. Eski kitapların sayfaları üst köşeden tutularak çevrilmelidir. Nemli ve terli parmaklar sayfalara zarar verir. Eski kitapların ciltleri bozulacağından kitaplar sonuna kadar açılmamalıdır ve asla açık olarak üst üste konulmamalıdır. Raflara dik değil yatık konmalıdır. Bu uygulamalar genellikle resim, sulu boya, tablo, el yazması gibi eserler için geçerlidir.
4. Kumaşlar hiçbir zaman katlanılmamalıdır. Eğer katlanılacaksa iz olmaması için araya yumuşak kâğıtlar konmalıdır. Kumaşların üzerinde iğne veya çivi kullanılmamalıdır. Çünkü pas lekesi yapar.
5. Kostümler sarkmasın diye mankenler üzerinde sergilenmeli veya depolanmalıdır. Toza karşı da eserlerin üzeri Amerikan bezi ile örtülmelidir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi eserlerin sağlığı açısından sıcaklık ve nem çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu kavramlar eserin hayatta kalmasını engelleyen faktörlerdir. Eğer eser uygun ve orantılı bir biçimde bu faktörlerden korunmazsa yok olmaya kadar gidecektir. Pek çok müze mevsim değişikliği nedeniyle rutubete ve sıcaklığa maruz kalır. Buna atmosferdeki hava kirliliği de ilave edilirse eserler üzerinde oluşacak sorunlar kaçınılmazdır. Bazı ülkelerde müzelerde yapılan ödünç eser verme konularında eğer uygun çevre koşulları sağlanmazsa ödünç olarak eser verilmez. Tüm müzelerde ısı ve nem aynı düzeylerde tutulmalıdır. Nem oranı kışın %40, yazın %60'ı geçmemelidir. Depoların ısı ve nem durumu *termohigrograf* denilen ısı ve nem düzeyini gösteren cihazla grafikler halinde günlük, aylık olarak bir yıllık ölçümler çıkartılarak, ortalama ısı ve nem oranı tespit edilir.

Işık hususunda ise tüm ışık kaynakları ultraviyole yaydıklarından dolayı eserler üzerinde belli tahribatlara yol açmaktadırlar. Bu yüzden önlenmeleri gerekmektedir. En zararlı ışık güneştir. Floresan lambasının ışığı daha az zararlıdır. Bir eser üzerine zayıf ışık verilse bile bu ışık uzun süre tutulursa esere zarar vermektedir. Ayrıca ışığın verdiği tahribatları telafi etmek çok zordur. Solgun renkler ve ışık yüzünden kırılğanlaşan

eserler orijinal durumlarına gelemeler. Mutlaka filtre kullanılmalıdır. Işık eserlere direkt gelmemelidir. Yansıtılmış ışık kullanılmalıdır.

Depo alanlarının dezenfekte edilmesi; Kilimler, yün ve ipek içeren kumaşlar, kürkler, etnografik tahta ve tüylü numuneler, tahtadan kakma hayvanlar ve kuşlar, hayvan derileri, böcekler ve bazı botanik malzemeler güveler ve zararlı böceklere karşı sürekli bir korumaya muhtaçtırlar. Bazı müzelerde soğutulmuş mahzenler veya ilaçlama odası halindeki depo odaları bu tür eşyaların depolanmasında kullanılır. Bu gazlı depo odaları periyodik olarak mühürlenir ve gaz silindirden odaya enjekte edilir. Bu buharlama metodu doğru olarak kullanılmadığında insanlara zarar verebileceğinden yalnızca tecrübeli personel tarafından kullanılmalıdır. Paradiklorobenzen (pdb) muhtemelen uygulanan en etkili koruma faktörüdür, havası alınmış odalarda korunan malzemelerde kullanılır. İlacın etkili olabilmesi için dozajın iyi ayarlanması gerekmektedir. İnsanlar için müsaade edilen limitlerin üzerinde olmamasına dikkat edilmelidir. Etraftaki alan iyi havalandırılmış olmalıdır. Naftalin ve kâfur ruhu, güveye karşı kullanılırlar pdp'den daha çabuk buharlaşmalarına ve daha az etkili oldukları için daha dayanıklıdırlar. Çoğu müzeler artık, kapalı alanlarda sağlığa zararlı olduğundan böcek kovucular kullanmamakta bunun yerine periyodik buharlamayı tercih etmektedirler. Kapalı alan buharlama yönteminin uygun olmadığı bazı durumlarda bazı eserler böcek kovucu spreyle korunurlar. Sprey malzemenin etrafına uygulanmalıdır. Duvarın her metrekaresine bir gram böcek kovucu konulmalıdır. Kumaş ve etnografik malzemeler için bazı müzeler Edolan-U kullanırlar.

Yeni bir malzemenin depolanmadan evvel muhtemel kurtlanmaya karşı incelenmesi gerekir. Bu zor bir iştir. Larva dönemi güve için beslenme dönemidir. Bu yüzden güve gözükme de en zararlı dönem olabilir. Kirli bir obje temiz olana göre daha şüphe vericidir. Bu nedenle emniyetli bir şekilde temizlenebilecek her obje temizlenmelidir. Müzedeki objeleri temizlemek için buharlama yönteminde olduğu gibi depo memurları ve muhafaza memurlarının görüşleri alınmalıdır. Müzedeki kâğıt malzemeler ve kâğıt üzerine yapılmış sanat eserleri güve lekelerine karşı tymol ile buharlama yöntemine tabi tutulmalıdır.

Bu yeniden yapılandırmada amaç; planlama, yürütme, kontrol-denetim sergi-depolama işlevlerinin sağlıklı işlemlerini sağlamaktır. Birbirini tamamlayan yönetim işlevlerinin sağlıklı bir şekilde uygulanması, müzenin çağdaş anlamda yönetilen bir kuruma dönüşmesinde büyük önem taşımaktadır.

Müzeler, yalnızca ülke idarelerine ait eserlerin saklanması, korunduğu yerler değil, toplumun belleğini oluşturan, bilgi ve deneyimlerinin artmasını sağlayan, kişisel beğenilerin gelişmesine de etki eden birimlerdir. Ülkelerin gelişim düzeyleri ile birlikte kültür ve sanata duyulan ilgi de artmaktadır. Müzecilik konusunda gerek ekonomik ve

teknolojik gerekse nitelikli insan gücünde ortaya çıkan gelişme ile birlikte klasik müzecilik anlayışı, yerini modern müzecilik anlayışına bırakmıştır. Bu süreçte, idareciler sahip oldukları eserlerin ziyaretçilere ulaşmasında ve aynı zamanda depolarda muhafaza edilen eserlerin korunmasında modern yöntemler kullanarak müzeciliğe yeni bir bakış kazandırmaya başlamıştır.

Söz konusu eserlerin koruma ve depolama sorunlarının çözülmesi için, çağdaş müzecilik anlayışında yeniden yapılandırılması gerektiği düşünülmektedir. Eserlerin korunması, klasik müzecilikte olduğu kadar modern müzecilik anlayışında da birincil öneme sahiptir. Arşivlerde yer alan birçok materyalin korunması, saklanması ve depolanması başlı başına bilimsel bir konu olmuştur.

Depolar, müze alanının önemli bir bölümünü depolar oluşturmaktadır. Müzelerin koleksiyonlarının büyük kısmı depolarda uygun koşullarda saklanmalıdır. Guggenheim müzesinde mevcut koleksiyonların sergilenme oranı sadece %10'dur. Kalan koleksiyonların %90'lık bir bölümü depolarda ve kiralamadadır. Yale sanat galerisinde sergileme oranı %60, Palermo'daki Plazzo Abbetellis Müzesi'nde %50, Matsue'deki Shimane Prefectural Museum'da %25'dir. Bu oranlar depolamanın müzelerde önemini göstermektedir. Hassas ve yıpranmaya müsait eserlerin saklanması ve korunması önemlidir. Bu nedenle müze depoları steril koşullara ve sabit ısı, nem oranlarına sahiptir. Depolanan eserlerin türüne göre bu koşullar değişmektedir. Depolama alanları yönetim birimleriyle, atölyelerle ve laboratuvarlarla ilişkili olmalıdır. Ana girişten bağımsız bir servis girişi gerekir.

Yine doğal veya yapay ışıklandırma, iklim kontrolü gibi unsurlar binanın yapım aşamasında hesap edilmelidir. Ancak, günümüzde müze olarak kullanılan çoğu binanın, aslında bu amaç için kurgulanmamış olması eserlerin ideal koşullarda muhafaza edilmesinde birçok zorluk ve engelle karşılaşılmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, müzeciliğinin temel fonksiyonunu oluşturan koruma ve muhafaza, çoğunlukla teknolojinin getirdiği olanaklar yoluyla bilinçli yöneticiler ve uzmanların çabalarıyla sağlanmalıdır. Bu çerçevede, eserlere hangi faktörlerin zarar verebileceğini anlamak ve koleksiyonların gelecek nesillere aktarılabilmesi için sağlıklı muhafaza koşullarını oluşturmak, müze yöneticileri için öncelikli adım olmalıdır.

Eserin özelliğine uygun ısı, ışık ve nem ortamını sağlayacak bir iklimlendirme tertibatının varlığı, eserin hayatta kalması için önemli bir koşuldur. Ayrıca, müzelerde sergilenen ve depolanan eserlerin deprem, sel gibi tabii afetlerden korunması da oldukça önem arz etmektedir. Teşhirde olmayan eserlerin uygun ekipmanlar yardımıyla dış etkilere karşı korunarak muhafazası, etkin bir depolama sistemiyle mümkün olmaktadır.

Eser zarar vermesi muhtemel bir etken olan rutubet de objeleri değişik şekillerde etkiler. Çok düşük rutubet, kâğıt, parşömen veya deriden yapılmış eserlerin kurummasına

ve buruşmasına yol açarken, yüksek nem oranları ise materyalin içine su çekmesine neden olmak suretiyle kimyasal reaksiyonlar yoluyla eserlerde çürüme ve bozulmaya yol açmaktadır. Rutubet oranlarındaki ani değişimler ise, nem alıcı materyallerin genişlemesine neden olmaktadır. Bilimsel araştırmalar, müzeler için ideal nem oranlarının %40 ila %60 oranında tutulması gerektiğini, ideal oranın ise %55 olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer önemli faktör ise ısıdır. 21 derecenin üzerindeki sıcaklığın, mantar ve benzeri organizmaların üremesine yol açtığı bilinmektedir. Uygulamada, depoların ısı ve nem durumu, termohigrograf denilen bir cihaz vasıtasıyla günlük, aylık olarak ölçülerek ortalama ısı ve nem durumu tespit edilmektedir. Eserler, bu ölçümlere uygun olarak muhafaza edilmektedir.

Depolama sisteminin zemini yerden en az bir metre yüksekte bulunmalı, duvarları sağlam, nem ve ısı geçilmeyecek şekilde dizayn edilmelidir. Depolar su baskınlarına karşı korunaklı olmalı, madeni raflar paslanmaz çelikten yapılmalı, biyolojik tahribata karşı da cilalanmalıdır. Rafların boyanmasında kullanılacak ürünler, eserlere zarar vermeyen asitsiz türden olmalıdır. Raflar objelerin özelliklerine göre farklı yükseklikte ayarlanabilir olmalı, duvara desteklerle sabitlenmelidir. Duvara asılan veya yerden ayaklı vitrinler seçilmelidir. Ayrıca, modern müzecilikte eserlerin bakım ve onarımlarının yapılarak en uygun koşullarda saklanması için *konservasyon ve restorasyon ekipleri* kurulmalıdır.

Yapılan araştırmalar neticesinde yurtdışında faaliyet gösteren pek çok çağdaş sanat müzelerinde, geleneksel ve modern depolama teknikleri ustalıkla kullanılmaktadır. Depolarda bulunan eserlerin cinsine göre değişen saklama üniteleri, mevcuttur. İpek, ince kumaş, kitaplar ve resimler gibi hassas materyallerden oluşan eserler, özel olarak üretilmiş parşömenlere sarılarak raflara yerleştirilmekte, el ile teması minimuma indirecek sistemler yardımıyla korunmaktadır. Uygun kılıflara sarılarak zararlı organizmalardan korunan eserler, ahşap veya asit içermeyen kutulara koyularak saklanmaktadır. Çekmeceli ve sürgülü raf sistemleri eserlerin zarar görmeden kolaylıkla taşınabilmesine olanak sağlamaktadır. Eserlerin uygun nem derecesinde muhafazası için depolarda nemölçer ve hava akımını sağlayacak fanlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, ısı değişimlerinin eserler üzerinde deformasyona yol açmaması için kullanılan sıcaklık kontrol panelleriyle etkili iklim kontrolü sağlanmaktadır. Eserlerin müze depolarında sağlıklı bir şekilde muhafaza edilebilmesi için alınacak fiziki önlemlerin yanı sıra, eserlerin olası deprem, yangın, sel gibi doğal afetlere karşı korunması da büyük önem taşımaktadır. Depremler yalnızca müze binaları için değil, müzelerde sergilenen ve depoda korunan eserlere karşı da bir tehdit oluşturmaktadır. Depolarda korunan nesnelere, mekân darlığı ve güvenli depolama teknikleri ile ilgili bilgi eksikliğinden

dolayı risk altındadır. Müzelerin karşı karşıya olduğu bu tehlike, uygun güçlendirme ve risk azaltma yöntemleri yardımıyla kontrol altına alınabilmektedir. Tabii ki, depolamaya ilişkin anlatılan tüm bu teknik detaylar, maddi olanakların elverişliliği ile mümkündür.

Teşhirde yer alan sanat eserlerinin havalandırma ve nem dengelerinin korunması da çok önemlidir. Hemen her sergileme mekânında yer alması gereken klima sistemlerinin gece, gündüz, yaz, kış çalışması gereklidir. Klima ayarı hep sabit kalmalıdır. Bu da yaklaşık 20 derecedir. Bu derecenin değişmesi özellikle de ani değişimleri, tablolara zarar verir. Tablolar da yaşayan birer organizmadır. Temizleme ve sterilizasyon aşamalarında bile üzerlerinden bilinçsizce kaldırılan toz zerreciği onun yapısını bozabilir. O kendi yaşam alanı içerisinde soluk alıp veren, yaşayan bir canlıdır. Depoların ısı ve nem durumu termohigrograf denilen ısı ve nem düzeyini gösteren cihazla grafikler halinde günlük, aylık olarak bir yıllık ölçümler çıkartılarak, ortalama ısı ve nem oranı tespit edilir.

Işık hususunda ise tüm ışık kaynakları ultraviyole yaydıklarından dolayı eserler üzerinde belli tahribatlara yol açmaktadırlar. Bu yüzden önlenmeleri gerekmektedir. En zararlı ışık güneştir. Flüoresan lambasının ışığı daha az zararlıdır. Bir eser üzerine zayıf ışık verilse bile bu ışık uzun süre tutulursa esere zarar vermektedir. Ayrıca ışığın verdiği tahribatları telafi etmek çok zordur. Solgun renkler ve ışık yüzünden kırılğanlaşan eserler orijinal durumlarına gelemezler. Mutlaka filtre kullanılmalıdır. Işık eserlere direkt gelmemelidir. Yansıtılmış ışık kullanılmalıdır.

Sonuç

Geleneksel müzecilik daha çok arama, toplama, koruma, bakımını yapma ve sergileme anlayışı ile sınırlıyken; çağdaş müzecilik, iletişim kurma ve eğitime işlevlerini de üstlenmiştir. Sonuçta etkin, dinamik, etkileşimli ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçilerek, kitlelerin gereksinimleri ve ilgi alanları doğrultusunda ilişki kurulmuştur (Erdoğan, 2003: 2). Günümüzde müzeler artık sadece bir bina ya da koleksiyon değildir. Müze toplar, korur ancak depo değildir; müze belgeler, arşivler ancak bir kütüphane değildir; müze eğitir ancak okul değildir. Müze, tüm bu işlevleri kapsayan birer kültür merkezi ve kompleksidir.

Eğitim müzenin en önemli işlevlerinden biridir. Müze eğitiminde çocuklar, öğrenciler, yetişkinler önemli bir potansiyel teşkil eder. Dolayısıyla okullarla yapılacak olan etkin iletişim hatta müze faaliyetlerinin ders programlarında zorunlu hale getirilmesi müzeye ulaşılabilirliği arttırmaktadır. Müze eğitiminde kullanılacak terminoloji çocuklar ve yetişkinler açısından farklılıklar gösterebilir. Anlaşılabilirlik bilginin kazanımı açısından çok önemlidir.

İnteraktif müzecilik ve sanal müze uygulamaları müzelerin ulaşılabilirliğini arttırmaktadır. Öte yandan müzeler gerektiğinde insanların ayağına götürülmelidir. Gezici müzeler, sunumlar, konferanslar, seminerler vb. aracılığıyla müzeler çeşitli sosyal projelerin uygulama alanları olabilir.

Müzeler entelektüel zekânın artmasında ve kültür endüstrisinin gelişmesinde rol alan saygın eğitim kurumları olarak gelecekte de yaşantımızı şekillendirmeye devam edecektir. Müze gezmek insanın varoluşuna anlam yükleyen kişisel bir ihtiyaçtır. Müzeler insanların görsel algısında büyük değişimler yaratır. Bugünden geçmişe kurulan anlamsal bağlar, geleceğin şekillenmesinde de yardımcı olur (Erbay, 2015: 23). Günümüz müze anlayışı kültür, iletişim, öğrenme ve kimlik arasındaki karmaşık ilişkileri daha çağdaş bir anlayışla kavramaktadırlar. Müze ziyareti esnasında kişi, müze nesnelere kendi kimliğinin bir temsilcisi olarak bakarken geçmişini keşfederek bugünü yeniden yorumlar.

21. Yüzyılla birlikte müzeler, daha fazla ne yapmaları konusunu göz önünde bulundurarak toplumla etkin bir şekilde iletişim kurmak konusunda yoğunlaşmıştır. Müze izleyicisinin dikkatini çekmek konusunda ciddi araştırmalar yapılmaktadır. Böylelikle müzenin 21. yüzyıldaki işlev ve amaçları yeniden gözden geçirilerek eşitlikçi, adil belirli bir kesimi temsil ettiği düşünülen bir yaklaşımdan uzak kurumlar haline gelmiştir. Dolayısıyla müze, kültürel kimlikleri vurgulamanın önemine değinirken iletişime öncelik verilmesinin gerekliliğini vurgular. Farklı toplumlarla iletişime geçerek, toplumların birbirini tanımalarını sağlar.

Çağdaş müzeler değişim kavramına yabancı değildir. Müzelerin değişen çevrelerine uyum sağlamaya çabaladıkları, yönetim ve finansman bağlamında çalışma pratiklerini yeniden düzenleme sürecinde yeni yaklaşımlara açık oldukları izlenmektedir.

Günümüzde güncel kültür politikası bağlamında devletin tüm farklılıkları ile kültürel mirasını koruması ve özellikle diğer nesillere aktarması için önemli bir kurum olan müzeler, kültürel hakların insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğundan hareketle toplumsal işlevlerini ön planda tutmaktadırlar.

Sanata, mimariye yatırım kente, dolaylı olarak da ülke ekonomisine katkı demektir. Bu katkı şehrin yaşayan insanlarına, ülke insanlarına güzellik olarak, estetik olarak, sanat olarak, para olarak geri dönüyor. Müzeler insanların yaşam standartlarını yükseltiyor. Sanata ve kültüre yatırım hem dünyaya uyum sağlamak demek hem de yeni bir ekonominin kapılarını açmak demektir.

Müzelerin temel işlevlerini yerine getirmeleri açısından en önemli ilke bilgiye erişimi sağlamalarıdır. Müzeler ellerinde bulunan koleksiyonlarla ilgili bilgiyi araştırmacılarla olduğu kadar sergiler ve yayınlar aracılığıyla izleyicilerle paylaşmak zorundadır. Bu

nedenle günümüz müzeleri için veri tabanı oluşturmak ve envanter yazılımları kullanmak kaçınılmaz bir görevdir.

Çağdaş müzeciliğin vazgeçilmez öğeleri olan geçici sergiler, müzeler tarafından yılda en az birkaç defa açılırlar. Öncelikle bu sergileri açabilmek için gerekli mekân ve alt yapının geliştirilmesi gerekir. Bu sergilerden bir kısmı 1 ay gibi kısa sürer bir kısmı ise 6-12 ay gibi uzun sürelerde açık kalırlar. Bu sergilerden bir kısmı depolarda duran koleksiyonlardan müze/sergi küratörlerince oluşturulurken bir kısmı da başka müzelerle iş birliği içinde oluşturulurlar. Yurtdışından getirilen ya da yabancı müzelerle birlikte hazırlananlar vardır. Birçok gelişmiş müzede toplam koleksiyonun sadece yüzde onu sürekli sergilerde yer alabilmekte depolardaki eserler ise geçici sergiler için önemli bir kaynak yaratmaktadır. Doğal olarak sergi salonlarının da gerek mimari gerek teknik gerekse iklimlendirme olarak bu geçici sergilere uygun olması gerekir. Geçici sergiler müzeye olan ilginin sürekli kılınmasının, eğitim işlevinin yerine getirilmesinin ve toplumla ilişki kurulmasının önemli bir aracıdır ¹¹. Bugün Türkiye'deki müzelerin de sanat piyasasına dikkate değer bir katkıları var mı? sorgulanmalı. Müze yöneticilerinin ve küratörlerinin sergi gezmediği bir sanat ortamında müzesinden galerisine, sanatçısından basınına, yazarına her öznenin sağlam zeminde olması kaçınılmaz. Müzelerden beklenen en temel şey retrospektif sergiler düzenlemeleridir. Yurt dışından hazır paket sergiler getirmek kolaydır. Oysa müzelerdeki eserleri topluca gün ışığına çıkmamış sayısız sanatçı var ama bu sanatçılar üzerine hiçbir çalışma yapılmıyor. Müzeler, sırf büyük şirketlerin sanat projelerine sponsor olmasına olanak yaratıp böylece sanat yoluyla prestij mi sağlayacaklar? Hâlbuki finansal açıdan bu kadar iddialı sanat galerilerin ve özel müzelerin yapacağı daha çok şeyler olmalı. Bu mekânlara ne şahane mekânlar diye giriyoruz. Ancak ayda yılda kısıtlı bir sergi ile karşılıyorlar bizi. Günümüzün sanat ve kültür iktidarlarına ister kurum ister vakıf ister kişi ister kavram ister bir yayın vb. olsun gözü kapalı tav olanlar bu dayatılan, dolayısıyla kitlelerin gözdesi olan unsurları hiçbir zaman eleştirel bir gözle göremiyorlar. Belki de başkasını bilmedikleri, tahayyül edemedikleri için bu dayatılanlar onlara etkileyici geliyor.

Günümüzde müze kavramı müzelerin alt yapı düzenlemelerini olduğu kadar hizmet yelpazelerini de değiştirmektedir. Özellikle insan hakları ile ilgili kavramların gelişip yerleşmesiyle müzeler her türlü engellinin içeriğe erişmesine çaba göstermektedir. En başta müzenin mimari tasarımın tekerlekli sandalyelerle koridorlarda, sergi alanları ve katlar arasında hareketi mümkün kılması gerekmektedir. Benzer şekilde görme ve işitme engellilere rehberli geziler ya da içeriğe erişimlerini sağlayacak cihaz ve

---

¹¹ muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/.../çağdaş/muzecilik?

malzemeler sağlanmaktadır. Tekerlekli sandalye hizmetini yanı sıra görme engelliler için kabartma yazılı alfabeler, ses kayıtları, müze rehberleri kullanılmadadır.

Tanıtım ve Pazarlama, müzenin ziyaretçileri ve tüm paydaşları ile arasında ilişkinin doğru kurulmasına dayalı bir tanıtım ve pazarlama süreci, izleyici odağına alan yeni müzecilik anlayışı için vazgeçilmezdir. Müzeler pazarlama faaliyetlerini planlamak için çeşitli ziyaretçi araştırmaları yapar. 1980'lerden bu yana, kamusal varlıkların özelleştirildiği bir dönem yaşanmaktadır. Bu arada yoğun olarak kültür de özelleşmektedir. Himaye rejimi, yurttaşların ve kamunun denetiminden özel şirketlerin ve servetlerin denetimine geçmiştir (Artun, 2008: 97-103).

Müzenin genel pazarlama stratejinin bir parçasıdır. Tanıtım faaliyetleri, müze izleyici sayısını arttırabileceği gibi, izleyicinin paydaşların gözünde müzenin imajını da güçlendirir. Müzenin ürünleri, hizmetleri ve daha başka rolleriyle ilgili algı bu yolla yaratılır. Tanıtımın başlıca işlevi insanları müzeden yararlanmaya ikna etmektir. Bu amaçla halkla ilişkiler çalışmalarına başvurulacağı gibi reklam da yapılabilir. Müze bültenleri, etkinliklerin tanıtım broşürleri, kent içinde değişik mekânlarda ve hatta sokaklarda yapılan tanıtım etkinlikleri müzeye kullanıcıları çekmek, dolayısıyla müzenin verdiği toplumsal faydanın etkinliğini arttırmak açısından son derece önemlidir. Müzeler kâr amacı gütmeseler de sonuçta giderlerini karşılamaları gereken birer işletmedir ve içeriklerini pazarlamak zorundadır.

Bu yıl üçüncüsü yapılan *Milli Kültür Şurası Kültür Varlıkları, Müzeler ve Arkeoloji Eylem Planı*'na göre raporumuz dâhilinde müzelerimizi ilgilendiren maddeler şöyledir;

1. Müzelerin, engelli tüm bireylerin erişebileceği hale getirilmesi için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecek, müzelerde görme engelli ziyaretçiler için sesli betimleme ve dokunarak gezme, işitme engelli bireyler için işaret dili turları ve fiziksel engelliler için erişimi kolaylaştırıcı mekânsal düzenlemeler gibi olanaklar arttırılacaktır.
2. Müzelerimizin mevcut faaliyet ve projeleri, müzelerin çevresiyle etkileşim kurmasına halkın günlük yaşantısının bir parçası haline gelmesine yönelik bir anlayışla planlanacak, alanında uzman (pedagog, müze işletmecisi, iletişim uzmanı vb.) kişiler tarafından farklı yaş ve meslek gruplarına yönelik olarak gerçekleştirilecek eğitim programları oluşturulacak ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar değerlendirilerek mevcut faaliyetler güncellenecektir.
3. “Gizli ziyaretçi” denetimleri de dâhil olmak üzere müzecilik faaliyetlerinin ölçümü, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amaçlarına yönelik denetim uygulamaları etkinleştirilecektir.

4. Yeni müze binalarının mekânsal tasarım çalışmalarında, geçici sergi mekânları, eğitim atölyeleri, laboratuvar, çok amaçlı etkinlik salonu, ihtisas kütüphanesi, depolar ve rezerv alanlarına yer verilecek; ayrıca mekânsal planlama, müzenin bulunduğu yerin eser potansiyeli, alternatif enerji imkânları, bölgenin mimari yapısı, coğrafi şartları ve iklim özellikleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecektir.
5. Yurt içi ve yurt dışındaki kültürel mirasımızın restorasyonu ve korunması ile ilgili araştırma ve uygulama laboratuvarının kurulması, ulusal ve uluslararası koruma ilkelerine uygun ve doğru şekilde restorasyon ve konservasyonlarının yapılabilmesine yönelik bilginin üretimi ile bu alanda çalışacak personel eğitiminin gerçekleştirilmesini sağlamak üzere paydaşların “*Restorasyon Teknikleri Araştırma ve Uygulama Merkezi*” kurulacaktır.

Kaynaklar

- Artun, A. (2008). “Müzecilikte Kamusalın Kaynakları ve Özel Müzeler” 21-27 Mayıs 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik 1 Sempozyumu Bildiriler Kitabı, VEKAM, <http://www.aliartun.com/content/detail/20> (Erişim Tarihi 09.10.2015).
- Artun, A. (2011). “İlk Mimarlık Müzesi: Geçmiş ve Bugün”, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Mimarlar Odası Büyükkent şubesi’nin ortak hazırladığı ‘Geniş Aç’ başlıklı konuşma. <http://www.aliartun.com/content/detail/63> (Erişim Tarihi 11.11.2015).
- Artun, A. (2007). “Türkiye de Müzecilik”, cilt 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul.
- Artun, A. (2012). Tarih Sahneleri Sanat Müzeleri 2 Müze ve Eleştirel Düşünce, İletişim Yayınları, İstanbul
- Belting, H. (2009). “Contemporary Art as Global Art: A Critical Estimate”, The Global Art World: Audiences, Markets and Museums.
- Belting, H. (2017). “Çağdaş Estetik / Çağdaş Sanat Müzeleri ve Uzakdoğu”, Çeviri: Ayşe Boron, Skop Bülten.
- Chiswick, B. (1983). “The Earnings and Human Capital of American Jews”, The Journal of Human Resources Vol 18 no3, s: 313-336.
- De Botton, A. ARMSTRONG, J. (2014). Art As Therapy, Phaidon.
- Erbay, F (2009). “Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)”, Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul.

Erbay, F (2015). “Müze Gezmek İnsanın Varoluşuna Anlam Yükleyen Kişisel Bir İhtiyaçtır”, Kültür ve Turizm Dergisi Aylık Kültür ve Sanat Dergisi, Kasım Sayısı, Özel Matbaası, Ankara.

ERBAY, F (2006) “Cumhuriyet Dönemi Atatürk’ün Sanat Politikası”, Boğaziçi Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü, İstanbul.

Erdoğan, T (2003). “Türkiye’deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müze Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İSMAİLOV, N.G. (2007). “Modern Sanat Müzeleri ve Toplum İlişkisi”, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KEENE, S. (1998). Digital Collections: Museums and the Information Age, Oxford Butterworth- Heinemann.

KELEŞ, V. (2003). “Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği”, Atatürk Üniversitesi, e-dergi.atauni.edu.tr. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED/article/view/6/50> (Erişim Tarihi 01.11.2015).

MESSAGE, K. (2006). The New Museum. Theory, Culture & Society (ed. M. Featherstone, C. Venn, R.Bishop, J.Philips), London: SAGE Publications.

TANSOY, Ş. (2017). “Silik Sanat Piyasasında Rakamlar”, Genç Sanat Dergisi, sayı 257,

(2016) Artam Global Art and Design Kasım, sayı 40

(2018) Artam Global Art and Design Ocak-Şubat, sayı 46

“ABD’nin İlginç Müzelerinden” (2015) Müze Dergisi, Ekim- Kasım- Aralık, sayı 19,

İnternet Kaynakları

Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf>? (Erişim Tarihi 17.12.2015).

European Commission, Gren Paper, “Unlocking the Potential of Culture and Creative Industries”, Brussels COM (2010) 183 (http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/Green_Paper_creative_industries_en.pdf) (Erişim Tarihi 03.12.2015)

Çağdaş Müzecilik Kavramları <http://www.muzeforum.org/cms/tmp-anasayfa/tmp.../tmp.../çağdaş%20Muzecilik/> (Erişim Tarihi 07.12.2015).

Harlem Shake reaches the Museum of London <http://www.chalpari.com/.../harlem-shake-reaches-the-mus...> (Erişim Tarihi 22.11.2015).

Rjks Museum ‘Gece Bekçileri’ Rembrant Show <https://www.youtube.com/watch?v=Tm7bOrI8giO> (Erişim Tarihi 28.10.2015).

Social Museum projesi-2014 <http://www.fryemuseum.org/exhibition/5631/> FryeArt Museum/#Social museum. (Erişim Tarihi 03.12.2015).

Art is Therapy A Discussion with Alain de Botton <http://www.tedx.amsterdam/2014/06/art-therapy-discussion-alain-de-botton/> (Erişim Tarihi 07.11.2015).

Metropolitan Museum Of Art <http://mymodernmet.com/metropolitan-museum-of-art-open-access/>

empmuseum.org

<http://polimeks.com>

www.muzeevliyagil.com

elgizmuseum.org/tr/?page id=174

[www.radikal.com.tr/ yazarlar/cem-erciyes/içinde-define-bulunan-müze 1307158/](http://www.radikal.com.tr/yazarlar/cem-erciyes/icinde-define-bulunan-muze-1307158/)

Milliyet.com.tr ‘Whitney Müzesi’

Milliyet.com.tr ‘Whitney Museum’ dan bildiriyorum’

www.aliartun.com/content/detail20/2008

www.aliartun.com/content/detail63/2011

untappedcities.com

<https://www.rijksmuseum.nl/en>

<https://www.rijksmuseum.nl/en7rijksstudio-award>

http://www.lepoint.fr/culture/le-rijksmuseum-d-amsterdam-renowe-entre-dans-son-nouveau-siecle-d-or-04-04-2013-1650228_3.php